

Copyright trolling

WIEDZA W PIGUŁCE

Państwo gwarantuje twórcom ochronę ich utworów dzięki prawu autorskiemu. Na jego podstawie twórcy mają prawo egzekwować roszczenia związane z wykorzystywaniem ich dzieł. Niektórzy jednak znacznie go nadużywają. To zjawisko nazywamy copyright trollingiem (od angielskiego copyright, czyli prawo autorskie, oraz trolling – nękanie, podjudzanie do kłótni).

Nieetyczny copyright trolling znacząco różni się od zwykłego dochodzenia praw przez twórców. Przede wszystkimtrolle prawnautorscy nie chcą prowadzić spraw przed sądem, ponieważ ich wygranie byłoby trudne lub niemożliwe. Wolą szantażować i nękać pismami. Zastraszone ofiary, które często wcale nie popełniły przestępstwa, godzą się na uiszczenie kwoty ustalonej w ugodzie, bo wówczas koszty są niższe niż te związane z opłatami sądowymi czy poradą prawną. Nawet jeśli tylko część z nękanych ugnie się pod naciskami i zapłaci trollowi, to i tak proceder jest bardzo opłacalny.

Taką formę copyright trollingu przybiera w przypadku nadużyć związanych ze ściąganiem plików przez sieć peer2peer (popularnie nazywaną „torrentami”). Kancelarie prawne o podejrzaney reputacji lub firmy, które się pod kancelarie podszywają, wysyłają niezliczone ilości wezwań do zapłaty kwot rekompensaty za udostępnianie danego utworu. Wykorzystują przy tym pracę policji (finansowaną z pieniędzy podatników), aby uzyskać adresy IP komputerów, które miały udostępniać utwór. Sam adres IP nie jest jednak wystarczającym dowodem, aby skazać kogokolwiek – konieczne jest dowiedzenie, że ta, a nie inna osoba dokonała na danym komputerze konkretnej operacji.

Inną formą copyright trollingu jest żądanie niewspółmiernie wysokich odszkodowań za użycie utworów bez zgody autora. Znany jest przykład pewnej fotograf, autorki serii zdjęć poetów, które były wykorzystywane przez małe osiedlowe biblioteki i inne placówki edukacyjne. Wielokrotnie wysyłano do nich żądania odszkodowań w wysokości sięgającej kilkunastu tysięcy złotych. Jeśli jednak sprawa trafiała przed sąd, zasądzano odszkodowania wielokrotnie niższe, poniżej 2000 zł.

Jeśli dostaniesz wezwanie do zapłaty związane z naruszeniem prawa autorskiego, konieczne:

1. Sprawdź, czy rzeczywiście naruszyłeś prawo autorskie.
2. Sprawdź, czy wezwanie do zapłaty nie jest oszustwem.
3. Sprawdź, czy kwota, której się od ciebie żąda, jest odpowiedniej wysokości.
4. Pamiętaj, że pismo od adwokata to nie wezwanie do prokuratury czy policji, a ty możesz nie być oficjalnie o nic oskarżony.
5. Spróbuj dojść do porozumienia z drugą stroną.
6. Pamiętaj, że adres IP pokazuje abonenta usługi internetowej, a nie użytkownika określonego komputera w danej chwili.
7. Pamiętaj, że to posiadacz praw autorskich musi udowodnić naruszenie.
8. Zasięgnij porady prawnej.

POMYSŁ NA LEKCJĘ

Zajęcia pomogą znaleźć odpowiedź na pytanie, czym jest tytułowe zjawisko copyright trollingu i jakie niesie ze sobą zagrożenia. Uczestniczki i uczestnicy poznają osobiście jednego z copyrightingowych trolli i wezmą go w krzyżowy ogień pytań. Dowiedzą się ponadto, jakich zasad przestrzegać, by nie złamać prawa autorskiego; a gdy mimo wszystko padną ofiarą prawnoautorskiego trolla, co w takiej sytuacji zrobić.

Cele operacyjne

Uczestnicy i uczestniczki:

- wiedzą, czym jest zjawisko copyright trollingu,
- wiedzą, co zrobić, żeby nie naruszać praw autorskich,
- wiedzą, jak się zachować, gdy padną ofiarą prawnoautorskiego trolla.

Przebieg zajęć

1.

Czas: 5 min

Forma: rozmowa

Pomoce: tablica, kreda lub marker, ponumerowane koperty, taśma klejąca, **Materiał pomocniczy „Pytania do trolla”**

Napisz na tablicy wyrażenie „copyright trolling”. Zapytaj uczestniczki i uczestników zajęć, czy wiedzą, co oznacza angielskie słowo „copyright” (prawo autorskie) i z czym kojarzy im się trolling. Od jakiego słowa może pochodzić? Kim jest troll np. w baśniach lub legendach? Możesz dodać, że w mitologii skandynawskiej były to stworzenia mieszkające pod mostami i wychodzące, gdy tylko pojawiali się podróżni, by wyłudzać od nich okupy za przejście z jednej strony mostu na drugą. Słowo „trolling” natomiast oznacza w języku angielskim naciąganie, napastowanie. Przypomnij, że prawo autorskie ma na celu chronić twórców. Mogą oni więc wysuwać roszczenia, gdy ktoś nielegalnie wykorzysta ich dzieło. Copyrightingowy troll to ktoś, kto nadużywa tego prawa. A w jaki sposób? Za chwilę przekonacie się sami.

Przed zajęciami wydrukuj **Materiał pomocniczy „Pytania do trolla”**. Wytnij zawarte w nim poszczególne pytania do copyrightingowego trolla, włóż do ponumerowanych kopert i przyklej pod ławkami uczestniczek i uczestników zajęć.

2.

Czas: 15 min

Forma: wywiad

Pomoce: ponumerowane koperty, taśma klejąca, **Materiał pomocniczy „Scenariusz wywiadu”**, **Materiał pomocniczy „Pytania do trolla”**.

Poproś osobę chętną, która zechciałaby na chwilę wcielić się w rolę prawnoautorskiego trolla, by usiadła na środku sali. Wręcz jej scenariusz tajnego wywiadu, w którym będzie odpowiadać dziennikarzom na pytania o swoją działalność (**Materiał pomocniczy „Scenariusz wywiadu”**). Możesz także sam wystąpić w roli trolla. Zapowiedz, że dziś uczestniczki

i uczestnicy mają niepowtarzalną okazję porozmawiać z osobą, która zajmuje się copyright trollingiem. Poproś, by zajrzeli pod swoje ławki, gdzie znajdują w kopertach pytania, które mogą mu zadać (**Materiał pomocniczy „Pytania do trolla”**). Na podstawie widniejących na nich numerów, ustalcie kolejność zadawania pytań. Zaproś osobę, która ma kopertę numer jeden do otwarcia spotkania i przedstawienia pierwszego pytania. „Troll” odpowiada oczywiście zgodnie z tekstem scenariusza. Udzielaj głosu kolejnym osobom według numerów na kopertach. Warto zachęcić uczestniczki i uczestników, by zanotowali najważniejsze informacje zawarte w odpowiedziach prawnautorskiego trolla, gdyż przydadzą się one nieco później.

3.

Czas: 15 min

Forma: praca indywidualna, praca grupowa

Pomoce: tablica, kreda lub marker, magnesy lub patafiks, worek na losy, **Materiał pomocniczy „Co musimy wiedzieć”**.

Zapytaj uczestniczki i uczestników o ich przemyślenia na temat tego, co usłyszeli. Jakie informacje wydają im się najważniejsze? Czy każdy może paść ofiarą copyright trollingu? Czy można się przed nim chronić? Podkreśl, że przede wszystkim nie można łamać prawa autorskiego, ale i nie należy wpadać w panikę, że już je złamaliśmy, gdy tylko dostaniemy pismo od copyrightingowego trolla. Jak jednak to zrobić? Trzeba poznać kilka zasad, które pozwolą uchronić nas przed jednym i przed drugim. Zapisz na tablicy pytania „Jak korzystać z utworów, nie łamiąc prawa autorskiego?” oraz „Co zrobić, gdy otrzymamy pismo od prawnautorskiego trolla?”. Zaproś chętne osoby, by podeszły do ciebie i wylosowały jedną kartkę, na której znajduje się wskazówka będąca jednocześnie odpowiedzią na jedno z pytań widniejących na tablicy (**Materiał pomocniczy „Co musimy wiedzieć”**). Zadaniem każdej z osób uczestniczących będzie przyklepienie swojej kartki (za pomocą magnesu lub patafiku) pod właściwym pytaniem. Na koniec odczytaj wszystkie wskazówki. Sprawdźcie razem, czy wszystkie znalazły się w odpowiednim miejscu.

4.

Czas: 10 min

Forma: praca grupowa, rozmowa

Pomoce: notatki uczestniczek i uczestników, tablica, kreda lub marker, [Copyright Trolling – raport](#)

Na koniec zaproponuj uczestniczkom i uczestnikom, by zajrzeli do notatek, które robili podczas wywiadu z trollem. Poproś, żebyście na ich podstawie wspólne utworzyli definicję copyright trollingu. Poproś, by chętna osoba zapisała wspólną definicję na tablicy. Przeczytaj jedną lub dwie definicje dostępne na 3 pierwszych stronach [raportu o copyright trollingu](#). Sprawdźcie, czy wasza wspólna definicja jest z nimi tożsama i podsumowuje wszystkie najważniejsze cechy tego zjawiska.

Ewaluacja

Czy po przeprowadzeniu zajęć ich uczestnicy i uczestniczki:

- znają zjawisko copyright trollingu?
- wiedzą, jak być twórcą w Internecie i jednocześnie nie łamać prawa autorskiego?
- wiedzą, co zrobić, gdy padnie się ofiarą prawnautorskiego trolla?

Opcje dodatkowe

Jeśli masz więcej czasu, zaraz po zakończeniu wywiadu zorganizuj burzę mózgów, której efektem będzie lista 5 głównych przewinień prawnoautorskiego trolla. Możesz w tym celu podzielić uczestniczki i uczestników na dwie grupy, by następnie zebrać owoce ich pracy w jedną całość, którą stanowić może nawet nieco dłuższa niż w założeniu lista trollingowych przewinień.

MATERIAŁY

- Materiał pomocniczy „Pytania do trolla”
- Materiał pomocniczy „Scenariusz wywiadu”
- Materiał pomocniczy „Co musimy wiedzieć”

ZADANIE DLA UCZNIĄ

Poproś uczestniczki i uczestników, by zapoznali się z [raportem o copyright trollingu](#) i wypisali jeden przykład, który ich zdaniem najlepiej pokazuje mechanizmy, jakie są wykorzystywane przez prawnoautorskie trolle.

SŁOWNICZEK

- **majątkowe prawa autorskie** : prawo twórcy do korzystania z utworu i rozporządzania nim. Jest to prawo zbywalne, co oznacza, że twórca może przenieść je na inne osoby lub udzielić zezwolenia na korzystanie z utworu (za wynagrodzeniem lub bez). Trwanie majątkowych praw autorskich jest ograniczone w czasie (70 lat po śmierci autora).
- **copyright trolling**: wykorzystywanie istniejących procedur ochrony prawa autorskiego w sytuacjach, które nie podlegają takiej ochronie.

CZYTELNIA

- Maj Marcin, [online] Copyright trolling - raport [dostęp 26.08.2017], Dostępny w Internecie: <http://prawokultury.pl/media/entry/attach/MMaj-CopyrightTrolling-raport.pdf>
- Maj Marcin, [online] Dostaliście wezwanie do zapłaty za pornografię lub torrenty? O copyright trollingu piszą już prace naukowe [dostęp 26.08.2017], Dostępny w Internecie: <https://bezprawnik.pl/copyright-trolling-praca-naukowa/>

Tekst: Urszula Dobrowolska, scenariusz: Anna Walczak, konsultacja merytoryczna: Krzysztof Siewicz. Materiał pochodzi z serwisu edukacjamedialna.edu.pl prowadzonego przez Fundację Nowoczesna Polska.

Udostępniono na licencji [Creative Commons Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach 3.0](https://creativecommons.org/licenses/by/3.0/).

Źródło: <http://edukacjamedialna.edu.pl/lekcje/copyright-trolling/>.

Publikacja dofinansowana ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Podstawa programowa:

Informatyka, IV poziom edukacyjny

Treści nauczania

Wykorzystywanie komputera i technologii informacyjno-komunikacyjnych do rozwijania zainteresowań, opisywanie zastosowań informatyki, ocena zagrożeń i ograniczeń, aspekty społeczne rozwoju i zastosowań informatyki.

Nowa podstawa programowa:

Informatyka, liceum i technikum

Treści nauczania

postępuje zgodnie z zasadami netykiety oraz regulacjami prawnymi dotyczącymi: ochrony danych osobowych, ochrony informacji oraz prawa autorskiego i ochrony własności intelektualnej w dostępie do informacji; jest świadomy konsekwencji łamania tych zasad.

respektuje obowiązujące prawo i normy etyczne dotyczące korzystania i rozpowszechniania oprogramowania komputerowego, aplikacji cudzych i własnych oraz dokumentów elektronicznych.

opisuje szkody, jakie mogą spowodować działania pirackie w sieci, w odniesieniu do indywidualnych osób, wybranych instytucji i całego społeczeństwa.

Etyka, liceum i technikum

Treści nauczania

podaje przykłady właściwego i niewłaściwego wykorzystywania nowych technologii, w szczególności technologii informatycznych.

jest świadomy, że postęp cywilizacyjny dokonuje się dzięki wiedzy; wyjaśnia, dlaczego wiedza jest dobrem (wartością).

identyfikuje i analizuje wybrane problemy moralne związane z postępem naukowo-technicznym (np. problem ochrony prywatności, ochrony praw autorskich, cyberprzemocy, rozwój sztucznej inteligencji, transhumanizm).